

**UNIVERSITATEA “NICOLAE TITULESCU” DIN BUCUREȘTI
FACULTATEA DE DREPT**

**PROPRIETATEA INDUSTRIALĂ VS. CONCURENȚA
ÎN DREPTUL UNIUNII EUROPENE**

**- teză de doctorat -
rezumat**

**COORDONATOR ȘTIINȚIFIC:
Prof. Univ. Dr. Viorel ROȘ**

**DOCTORAND:
Irina (CUCER) LISNIC**

**București
2014**

CUPRINS

CONSIDERAȚII INTRODUCATIVE _____

TITLUL I

POLITICILE DE CONCURENȚĂ ȘI PROPRIETATE INDUSTRIALĂ

CAPITOLUL 1

OBIECTIVELE POLITICII ÎN DOMENIUL CONCURENȚEI _____

1.1. Aspecte ale evoluției istorice privind concurența _____

1.1.1. SUA _____

a. Politica de concurență _____

b. Liniile directoare actuale ale politicii de concurență în SUA _____

1.1.2. EUROPA _____

a. Politica de concurență _____

b. Obiectivele politicii de concurență _____

1.2. Politica de concurență în căutarea lui *first best* sau *second best*? _____

1.3. Politica concurenței, inovării și difuzării: complementaritate și mize contemporane _____

1.4. Inovarea _____

1.5. Politica de concurență în lumina Tratatului privind Funcționarea Uniunii Europene _____

1.6. Politica de concurență în lumina legislației românești _____

CAPITOLUL 2

OBIECTIVELE POLITICII ÎN DOMENIUL PROPRIETĂȚII INDUSTRIALE _____

2.1. Aspecte ale evoluției istorice privind dreptul proprietății industriale _____

A. Reglementarea la nivel internațional a proprietății industriale _____

a. Convenția de la Paris din 1983 pentru protecția proprietății industriale _____

b. Acordul TRIPS _____

B. Convenții specifice brevetelor de invenții _____

a. Tratatul de cooperare în domeniul brevetelor adoptat la Conferința diplomatică de la Washington la 19 iunie 1970 _____

b. Convenția de la München din 1973 asupra brevetului European _____

c. Tratatul de la Geneva supra drepturilor brevetului din 1 iunie 2000 _____

2.2. Dreptul Uniunii Europene în materia proprietății industriale _____

a. Aplicarea Tratatului de funcționare a Uniunii Europene drepturilor de proprietate intelectuală _____

b. Reglementări europene în domeniul proprietății intelectuale și industriale

2.3. Aspecte legale specifice invențiilor în Uniunea Europeană _____

a. Regulamentul (UE) nr. 1257/2012 de punere în aplicare a unei cooperări consolidate în domeniul creării unei protecții unitare prin brevet _____

b. Regulamentul (UE) nr. 1260/2012 de punere în aplicare a cooperării consolidate în domeniul creării unei protecții unitare prin brevet în ceea ce privește dispozițiile aplicabile în materie de traducere. _____

- c. Acordul privind Curtea unică în materie de brevete (Acordul CUB) _____
- 2.4. Reglementarea proprietății industriale în România _____
- 2.5. Principiile relevante ale dreptului proprietății intelectuale și inovării _____

CAPITOLUL 3

CONSIDERAȚII ACTUALE PRIVIND RELAȚIA ÎNTRE CONCURENȚĂ ȘI PROPRIETATEA INDUSTRIALĂ _____

- 3.1. Opinii curente cu privire la relația dintre proprietatea intelectuală și concurență
  - a. În Statele Unite ale Americii _____
  - b. Pe plan internațional _____
  - c. Doctrina germană _____
  - d. Doctrina franceză _____

TITLUL II

INSTRUMENTE SPECIFICE DREPTULUI CONCURENȚEI ȘI DREPTULUI PROPRIETĂȚII INDUSTRIALE

CAPITOLUL 1

INSTRUMENTE SPECIFICE DREPTULUI CONCURENȚEI _____

- 1.1. Întreprinderea _____
- 1.2. Piața concurențială și principiile de funcționare _____
  - 1.2.1. Principiile care guvernează piața internă _____
- 1.3. Antantele ilicite _____
- 1.4. Abuzul de poziție dominantă _____

CAPITOLUL 2

INSTRUMENTE SPECIFICE DREPTULUI PROPRIETĂȚII INDUSTRIALE _____

- 2.1. Invenția _____
- 2.2. Brevetarea invenției _____
- 2.3. Durata brevetului de invenție _____
- 2.4. Obligațiile și drepturile conferite de brevetul de invenție _____
  - A. Drepturile patrimoniale rezultate din brevetul de invenție _____
    - a. Natura juridică _____
    - b. Conținutul drepturilor patrimoniale _____
  - B. Drepturile personale nepatrimoniale ale inventatorului _____
  - C. Obligațiile rezultate din brevetul de invenție _____
  - D. Modalitățile de interzicere a utilizării invenției breveteate _____
    - a. Modalitățile de interzicere a utilizării directe _____
    - b. Modalitățile de interzicere a utilizării indirecte _____
- 2.5. Transmiterea drepturilor conferite de brevetul de invenție _____
  - 2.5.1. Contractul de cesiune _____
  - 2.5.2. Contractul de licență _____
- 2.6. Licențele obligatorii _____
- 2.7. Surse de incertitudine a brevetelor _____
- 2.8. Alegerea regimului de protecție a proprietății intelectuale _____

CAPITOLUL 3

INTERFERENȚA PRIN INSTITUȚII A DREPTULUI CONCURENȚEI CU DREPTUL PROPRIETĂȚII INDUSTRIALE _____

- 3.1. Întreprinderea în dreptul proprietății industriale_____
  - 3.1.1. Legătura dintre autor și întreprindere_____
  - 3.1.2. Activitatea economică a întreprinderilor în domeniul brevetului_____
  - 3.1.3. Particularitățile activității întreprinderii ce-și desfășoară activitatea în domeniul proprietății intelectuale_____
- 3.2. Piața pertinentă în dreptul proprietății industriale_____
  - 3.2.1. Piața pertinentă și dreptul brevetului. Noțiunea de piață pertinentă în dreptul concurenței_____
  - 3.2.2. Substituibilitatea produselor și serviciilor - criteriu de determinare a pieței pertinente. Substituibilitatea în cazul dreptului de proprietate intelectuală_____
  - 3.2.3. Specificitatea drepturilor de proprietate intelectuală în determinarea materială a pieței_____
  - 3.2.4. Substituibilitatea în cazul dreptului de proprietate intelectuală_____
    - a. Noutatea – obstacol în substituibilitate_____
    - b. Piața geografică și dreptul brevetului_____
- 3.3. Dreptul concurenței și subordonarea dreptului brevetului_____
  - 3.3.1. Aplicabilitatea Dreptului Uniunii dreptului brevetului_____
  - 3.3.2. Criteriile de intervenție a dreptului concurenței în domeniul dreptului brevetului_____
    - a. Criteriu de distincție existență – exercițiu_____
    - b. Obiectul specific dreptului proprietății intelectuale – criteriu complementar pentru intervenția dreptului concurenței_____
  - 3.3.3. Acordarea de brevete – probleme de concurență_____

TITLUL III
RELAȚIA ÎNTRE CONCURENȚĂ ȘI PROPRIETATEA INDUSTRIALĂ
Considerații generale _____

CAPITOLUL 1

ANTANTELE ANTICONCURENȚIALE ȘI DREPTUL BREVETULUI _____

- 1.1. Antantele ilicite în temeiul art. 101 din TFUE și dreptul brevetului_____
  - 1.1.1. Considerații generale_____
  - 1.1.2. Condițiile pentru aplicarea art. 101 alin. 1 din TFUE_____
- 1.2. Incidența art. 101 din TFUE în materia contractelor de licență de proprietate industrială_____
  - 1.2.1. Aspecte introductive_____
  - 1.2.2. Libertatea de a acorda sau refuza acordarea unei licențe_____
  - 1.2.3. Clasificarea licențelor din perspectiva dreptului concurenței _____
  - 1.2.4. Analiza specificității restricțiilor de concurență izvorâte din contractele și acordurile de exclusivitate_____
  - 1.2.5. Analiza specificității restricțiilor de concurență izvorâte din contractele de licență sub aspectul prețurilor impuse_____
  - 1.2.6. Specificitatea practicilor restricțiilor teritoriale decurgând din licențe exclusive a dreptului brevetului_____
  - 1.2.7. Importanța duratei de exclusivitate stabilită prin contractul de licență
  - 1.2.8. Analiza specificității restricțiilor de concurență izvorâte din practici vizând obținerea controlului pieței_____
    - a. Retrocesiunea ameliorărilor sau *Grant – back*_____
    - b. Punerea în comun a drepturilor și licențele încrucișate_____

- c. Licențele legate _____
- 1.2.9. Licențele – o sursă de tensiune între politica de inovare și politica de concurență _____
- 1.3. Regimul excepției legale _____
- 1.4. Reglementarea excepțiilor pe categorii _____
- 1.5. Reglementarea excepțiilor categoriale privitor la acordurile de transfer de tehnologie și cercetare & dezvoltare _____
  - a. Condiții _____
  - b. Regula rațiunii _____
  - c. Acordurile de transfer tehnologic _____
  - d. Acordurile de cercetare dezvoltare _____
  - e. Validitatea licențelor exclusive în afara procedurii excepțării _____
  - f. Dificultatea de probațiune a practicilor concertate _____
- 1.6. Licențierea și legea concurenței _____
- 1.7. Programele de clemență _____
- 1.8. Remediile pentru art. 101 din TFUE _____

CAPITOLUL 2

ABUZUL DE POZIȚIE DOMINANTĂ ȘI DREPTUL BREVETULUI _____

- 2.1. Introducere _____
- 2.2. Determinarea pieței relevante în temeiul art. 102 din TFUE _____
- 2.3. Conceptul de poziție dominantă în temeiul art. 102 din TFUE _____
- 2.4. Analiza abuzului în temeiul art. 102 din TFUE _____
- 2.5. Alte aspecte ale abuzului de poziție dominantă specifice titularilor de drepturi de proprietate intelectuală _____
- 2.6. Practici de exploatare inechitabile a drepturilor de proprietate intelectuală potrivit art. 102 din TFUE _____
  - 2.6.1. Abuzul și fuziunile _____
  - 2.6.2. Abuzul și vânzările legate (art. 102 lit. d din TFUE) _____
  - 2.6.3. Abuzul și discriminarea în raporturile cu partenerii comerciali (art. 102 lit. c din TFUE) _____
  - 2.6.4. Abuzul și refuzul de a acorda licență și de a furniza informații (art. 102 lit. b din TFUE) _____
    - 2.6.4.1. Practici de exploatare a piețelor închise _____
  - 2.6.5. Abuzul și refuzul de a continua acordarea licenței sau de a furniza informații de interfață pe o piață post-vânzare (art. 102 lit. b din TFUE) _____
  - 2.6.6. Abuzul și impunerea prețurilor (art. 102 lit. a din TFUE) _____
- 2.7. Doctrina facilităților esențiale. Principiul accesului la invenție în cazul unui refuz abuziv de licență. _____
  - 2.7.1. Considerații generale _____
  - 2.7.2. Condițiile teoriei facilităților esențiale _____
    - a. Caracterul indispensabil al produsului ori serviciului _____
    - b. Riscul excluderii concurenței pe piața derivată _____
    - c. Condiția existenței obstacolelor la apariția unui produs nou _____
  - 2.7.3. Comportamentul abuziv suplimentar condiție a principiului de remediere prin licențe obligatorii _____
  - 2.7.4. Prejudicii pentru consumatori sau prejudicii pentru concurenți? _____
  - 2.7.5. Dezvoltarea tehnică: un ”nou produs” sau un ”nou tip de produs” _____
  - 2.7.6. Argumente pro și contra ale teoriei facilităților esențiale _____

- 2.7.7. Acordarea de licențe în alte cazuri de abuz _____
- 2.8. Remedii în cazul art. 102 _____
- 2.9. Aplicabilitatea art. 102 din TFUE la brevetarea strategică _____
  - 2.9.1. Raportul de anchetă sectorială Pharma _____
  - 2.9.2. Brevete ce blochează inovarea _____
  - 2.9.3. Practici abuzive prin brevet ? _____
  - 2.9.4. Protecția proprietății intelectuale ca reglementare cadru a pieței _____
  - 2.9.5. Alegerea autonomă a protecției și limitele sale _____
  - 2.9.6. Comunitățile de brevete _____
    - 2.9.6.1. Impasul în dreptul pozitiv al brevetelor _____
    - 2.9.6.2 Linia de demarcație între limitele intinseci și extrinseci ale protecției _____
    - 2.9.6.3. Accesul la normele tehnice așa zis deschise _____
- 2.10. Utilizarea strategică a dreptului concurenței _____

CONSIDERAȚII FINALE _____

1. Problema supusă cercetării. Noutatea acesteia și importanța științifică

Teza analizează aplicarea dreptului concurenței în materia proprietății industriale, îndeosebi a drepturilor rezultate din brevetul de invenție. Interesul acestei abordări are în vedere faptul că autoritățile de concurență și instanțele de judecată au prohibit comportamentul titularilor de drepturi de proprietate industrială pe considerentul că se încalcă regulile din dreptul concurenței.

Mai mult, s-a susținut că între cele două ramuri de drept, având în vedere scopurile urmărite de fiecare, la o primă vedere ar exista o contradicție totală, întrucât în timp ce dreptul proprietății intelectuale are ca obiect să confere titularilor drepturi exclusive, calificate ca adevărate monopoluri de exploatare, dreptul concurenței exclude exclusivitatea și pozițiile de monopol deoarece acestea permit restricții sau chiar eliminarea concurenței.

Așadar, caracterul exclusiv al drepturilor conferite prin brevetul de invenție ar fi cel care ar putea crea premisele abuzului de poziție dominantă, comportament profund ilicit în sfera dreptului concurenței, provocarea fiind aceea de a stabili când și cum pot limita normele de dreptul concurenței caracterul exclusiv al dreptului de proprietate industrială.

În pofida interesului major pentru aspectele care interesează drepturile de proprietate intelectuală și concurența comercială, în mod special a concurenței prin abuz de poziție dominantă ce este obținută prin recunoașterea unui drept exclusiv asupra unor creații noi și originale, problema nu a fost cercetată la noi decât rar și doar în articole și studii de o mai mică întindere.

Prin urmare, am încercat o cercetare care să acopere la alte proporții problema drepturilor de proprietate intelectuală și a concurenței și să reprezinte un demers care se alinieze preocupările doctrinare și jurisprudențiale din alte țări și din alte sisteme de drept.

În acest sens, cercetarea identifică pârgurile internaționale care au ghidat și continuă să influențeze reglementarea de la nivel național, adăugând dimensiunii internaționale și dimensiunea dreptului Uniunii Europene ca sursă distinctă de drept la nivel național.

Abordarea interdisciplinară a cercetării întreprinse, printr-o sinteză detaliată a jurisprudenței, încearcă să îmbine toate aceste perspective, să le completeze și să le subsumeze unei prezentări exhaustive a interferenței dreptului concurenței cu drepturile de proprietate intelectuală.

Așadar, importanța și actualitatea abordării temei reiese cu evidență din influența proprietății intelectuale, mai cu seamă a dreptului brevetului, în realitatea economică, dar și

din problemele pe care le ridică în practică valorificarea acestui drept în raport cu dreptul concurenței. Rezultatele cercetării sunt de interes în plan academic și au un impact practic semnificativ, atât prin raportare la gradul redus de cunoaștere a problematicii, cât și datorită incidenței acestora în realitatea comercială. Propunerile și soluțiile oferite sunt noi și originale și, nu de puține ori, schimbă perspectiva curentă asupra unui set larg de probleme din diverse ramuri de drept.

2. Scopul și obiectivele cercetării

Scopul studiului a fost de a identifica care sunt consecințele aplicării unei norme străine, cum este dreptul concurenței, în situații privind drepturile de proprietate intelectuală, urmând a stabili modul *judicios* de aplicare a regulilor concurenței dreptului brevetului. Pentru a identifica cel mai *rezonabil* mod care să se concilieze cele două politici, cercetarea s-a bazat pe îmbinarea analizei istorice a evoluției în timp a reglementărilor cu cea de drept comparat, pentru a identifica influențele resimțite în evoluția reglementărilor, dar și diferențele și asemănările între reglementările din SUA și UE și cu analiza practicii judecătorești și a doctrinei, internaționale și comunitare, urmărind logica articulării și înlocuind logica opoziției.

Obiectivul general urmărit a fost de a identifica instrumentele oferite, legislativ, judiciar și administrativ, alternativ disponibile, propuneri *de lege ferenda*, toate cu scopul de a trage profit și a *concilia* proprietatea intelectuală și concurența.

Intenția prezentului studiu nu a fost de a prezenta un model definitiv, perfect, de reconciliere între sistemele de reglementare juridică sau chiar o recomandare a "celor mai bune practici", ci de a obține o idee cât mai clară a modului de aplicare a dreptului concurenței la exercitarea comercială a drepturilor de proprietate intelectuală și de a produce rezultatele cercetărilor suficient de profund astfel încât experiența existentă să poată fi înțeleasă și utilizată ca punct de referință de către autoritățile de concurență și părțile implicate în litigii. Acesta este un studiu de cercetare care ar trebui să fie văzut ca o lucrare de referință și o resursă care să fie adaptată la circumstanțele speciale de interfață între dreptul concurenței și drepturile de proprietate intelectuală.

Studiul realizat este unul de cercetare, dar și de referință, rezultatele cercetării pot fi utilizate ca puncte de referință de către autoritățile de concurență și părți aflate în litigii și adaptate la circumstanțele speciale de interfață între dreptul concurenței și drepturile de proprietate intelectuală.

Probabil cea mai importantă provocare a fost de a răspunde la întrebarea *care trebuie să fie relația cea mai adecvată între politica în domeniul concurenței și drepturile de proprietate intelectuală într-o economie industrială în creștere?*

3. Metodologia cercetării

Dintr-o perspectivă metodologică, am constatat că diferitele corpuri de reglementări trebuie analizate în corelația lor, iar nu în opoziție, întrucât fac parte dintr-un sistem. Articularea între proprietatea intelectuală și concurență poate să conducă la o nouă coerență între aceste reguli. Echilibrul între principiile ce guvernează fiecare corp de reguli constrânge la a ști să le interpretăm și să le aplicăm unele cu altele deoarece nu este rezonabil să gândim că un principiu cedează ori ia locul altuia, dreptul nu poate lua locul economiei și nici invers, fixarea echilibrului revenind politicului.

Interferențele sunt noi și a trebuit mai întâi să stabilim natura și dificultățile, înainte de a aborda soluțiile care să permită să tragem profit din aceste interferențe. Metoda de studiu aleasă a fost cea care să ne conducă spre logica articulării, înlocuind logica opoziției.

Din cele relatate reiese complexitatea și dificultatea efortului de analiză, fiind necesar a conecta cunoașterea economică și cea juridică, iar nu a le confrunța în discuții. Această ambiție a fost dificilă, întrucât a presupus a constitui o zonă amplă comună între cele două discipline, cu împrumutul de vocabular, detectarea și înlăturarea falselor dispute și mai mult, învățarea unui vocabular comun.

Pentru atingerea obiectivelor propuse au fost necesare analiza istorică și analiza de drept comparat a evoluției obiectivelor urmărite de politica de concurență și proprietatea intelectuală, a regimurilor juridice precum și a practicii judecătorești și a doctrinei. Metodologia aleasă pentru cercetare a fost una complexă, întrucât cele două tipuri de analiză au fost îmbinate constant în teză având în vedere ca utilizarea lor în mod separat ar fi redus semnificativ calitatea studiului și rigurozitatea sa.

Convergența finală menționată între cele două ramuri de drept nu a putut fi atinsă decât printr-o atentă analiză a punctelor de dispută între acestea și observarea legitimității proprii, iar în caz de dispută identificarea regulilor de urmat pentru atingerea scopului final.

4. Structura lucrării

Teza a fost elaborată în jurul a trei mari subiecte esențiale organizate în trei mari părți, compuse la rândul lor din mai multe capitole, secțiuni și subsecțiuni, la care se adaugă considerațiile introductive și considerațiile finale: (i) politicile de concurență și proprietate industrială (Titlul I), (ii) instrumentele specifice dreptului concurenței și dreptului proprietății industriale (Titlul al II-a), (iii) relația între concurență și proprietatea industrială (Titlul al III-a), cu referire specială asupra consecințelor recunoașterii de drepturi prin brevet de invenție, abuzul de poziție dominantă pe care îl poate face posibil brevetul de invenție și remediile posibile pentru eliminarea, reducerea ori reprimarea abuzului și limitele în care acestea sunt posibile și dezirabile.

Lucrarea debutează cu introducerea în care am prezentat tema de cercetare, am identificat problematica pe care ne-am propus-o spre cercetare, am indicat justificările alegerii temei de cercetare, obiectivele cercetării și metodologia utilizată.

Prima parte a lucrării („Politicile de concurență și proprietate industrială”) este împărțită în trei capitole în care sunt cercetate *Obiectivele politicii în domeniul concurenței*, *Obiectivele politicii în domeniul proprietății industriale* și *Considerații privind relația dintre concurență și proprietatea industrială*.

În această parte a lucrării am prezentat istoricul reglementărilor din domeniul concurenței în SUA și în state din Europa, am identificat contextul în care s-au adoptat primele acte normative privind concurența, necesitatea adoptării lor și instituțiile create pentru implementarea și aplicarea normelor privind concurența.

Capitol I face o scurtă trecere în revistă a celor mai importante aspecte ale evoluției istorice privind concurența în SUA și UE, cu accent pe conceptul modern de „inovație” sau „inovare”, considerat la ora actuală motorul principal al creșterii economice în economia globală modernă. În efortul de a identifica obiectivele actuale ale politicii de concurență, capitolul face în final o prezentare a evoluției obiectivelor politicii de concurență, cu observarea că obiectivele sunt diferite în funcție de interesele urmărite și observând că nu toate sunt compatibile.

În continuarea cercetării am prezentat liniile directoare ale politicilor de concurență și modul în care acestea interferează cu drepturile de proprietate industrială, în special cu drepturile exclusive conferite prin brevete de invenții.

Ne-am confruntat cu o serie de întrebări care au privit în principal modul în care se poate realiza un echilibru între interesele creatorilor și cele ale consumatorilor, între stimularea inovării prin recunoașterea de drepturi exclusive, dar și a evitării comportamentelor concurențiale ilicite, a abuzului de poziție dominantă ce poate deriva chiar din monopolul recunoscut prin lege titularului dreptului de proprietate intelectuală.

Mai mult, am încercat să identificăm dacă nu cumva comportamentele concurențiale licite conduc la excluderea inovării, sau acestea pot coabita, se pot concilia sau în cel mai rău caz suporta ori poate se află într-un neîntrerupt antagonism?

În cazul invențiilor, chestiunea care a necesitat o lămurire a fost de a ști dacă, protejându-le și recunoscând un drept exclusiv de exploatare a obiectului invenției, nu se încurajează, *de facto*, abuzul de poziție dominantă.

Capitolul face în final o prezentare a evoluției obiectivelor politicii de concurență, care s-au dezvoltat etapizat, arătând că deși inițial prevederile dreptului antitrust au servit drept instrument de promovare a integrării pe piață, politica antitrust se orientează în prezent și către promovarea altor obiective ale Comunității, prevăzute de art. 3 din Tratatul privind Uniunea Europeană. De aici rezultă și faptul că funcția sa, deși lămurită, este totuși discutabilă, dat fiind că prin intermediul politicii concurenței se pot urmări o serie de obiective diferite, dintre care nu toate sunt compatibile. Menționăm că nu există o ierarhie clară a acestor obiective, prioritățile fiind setate de la caz la caz.

Am observat o tendință de orientare spre bunăstarea consumatorilor și eficiență economică. Accentul tot mai mare pe eficiența economică este un trend important și pozitiv deoarece aceasta conduce la o apreciere mai mare a beneficiilor pe termen lung ale politicii în domeniul concurenței, ce promovează creșterea economică în beneficiul cetățenilor și al societății.

Politica de concurență în sine este un mecanism ce permite reducerea costurilor și prin aceasta este un factor de inovare și progres tehnic. Favorizarea inovării în industrie și servicii, precum și difuzarea sa în economie și societate, este la fel de importantă ca promovarea concurenței în piața produselor. De aceea, concurența în UE este o condiție necesară, însă nu suficientă ca Uniunea să regăsească drumul creșterii și competitivității. În acest context, o problemă contemporană este cea a reconcilierii mecanismului de incitare la inovare, focalizat pe protecția intelectuală, cu obiectivele dreptului concurenței, mai ales în domenii ale industriei unde cercetarea și inovarea este foarte puternică. Este semnificativ a constata că în ce privește dreptul concurenței acesta are o dimensiune comunitară deosebit

de importantă, în timp ce politicile de cercetare și inovare au o dimensiune comunitară mult mai redusă.

Am observat un dezechilibru evident între sistemul european, care în materie de concurență s-a inspirat din cel al SUA și sistemul American, care alături de o componentă de concurență are o componentă considerabilă în mobilizarea de mijloace de susținere a inovării industriale, latura ce lipsește însă din sistemul european. Disproporția este justificată, cel puțin teoretic, de momentul istoric al formării UE, din state independente între care mai întâi trebuia instituită o piață comună [internă], iar numai apoi să poată fi pusă în aplicare o politică industrială pentru cercetare și inovare.

Comparativ, în Europa încă nu există o veritabilă politică pentru susținerea inovării și cercetării în completarea construcției pieței interne. De aceea s-a susținut că numai printr-o continuă inovare se va putea reuși, iar prezervarea modelului European, de economie socială de piață, nu va putea fi asigurat fără creștere economică și creșterea inovării.

Capitolul II intitulat „Obiectivele politicii în domeniul proprietății industriale” este consacrat unei prezentări a izvoarelor de drept a căror cunoaștere are o importanță covârșitoare în înțelegerea și identificarea obiectivelor urmărite de proprietatea industrială. În legătură cu brevetul de invenție, sunt amintite cele mai importante reglementări în domeniu: Convenția de la Paris din anul 1883 privind protecția proprietății industriale, Acordul privind aspectele drepturilor de proprietate intelectuală legate de comerț din anul 1994 – TRIPS, Tratatul de cooperare în domeniul brevetelor de la Washington din anul 1970, Tratatul de Funcționare a Uniunii Europene, Tratatul de la Roma, cele mai relevante 13 directive și 8 regulamente europene având ca obiect de reglementare drepturile de proprietate intelectuală.

Familia drepturilor de proprietate intelectuală are două ramuri: proprietatea literară și artistică, ce cuprinde drepturile de autor și drepturile conexe și proprietatea industrială, ce cuprinde drepturile asupra brevetelor, mărcilor, desenelor și modelelor industriale, toate având ca element comun recunoașterea unui drept exclusiv de exploatare în folosul titularului asupra unui bun imaterial, precum și apărarea intereselor creatorilor.

Cât privește proprietatea industrială, aceasta protejează inovarea în sens larg: brevete, desene, modele industriale și semne distinctive (marcă și nume comercial), drepturi având o conotație economică deosebită prin aplicarea lor industrială și comercială, ceea ce le deosebește de dreptul de autor care există chiar și în afara circuitului economic și independent de orice aplicație industrială și comercială. Logica acestor drepturi face ca

aspectul economic să fie mai important decât elementele de ordin personal al titularului, întrucât au legătura cu interesele publice de ordin economic, cu cercetarea și dezvoltarea, cu politica de concurență, cu interesul consumatorului și altele. Totuși, să nu uităm că în prezent dreptul de autor se confruntă cu un adevărat paradox economic ce îl face să aibă un avantaj competitiv esențial prin crearea de bunuri imateriale ce determină creșterea economică de o manieră exponențială, mai ales în țările dezvoltate ce au realizat tehnologii IT, precum și alte concepte în domeniu.

Drepturile de proprietate intelectuală în esență sunt drepturi negative; ele împiedică copierea inovațiilor protejate. În sine, ele nu asigură rentabilitatea, însă în situația în care drepturile de proprietate intelectuală au ca obiect un produs de succes, exclusivitatea juridică oferă un stimul pentru inovație, acționând ca o recompensă pentru inventator/creator și ca un stimulent pentru inovație în general. În cazul brevetelor de invenție, fără o protecție exclusivă întreprinderile pot opta pentru păstrarea în secret a ideilor inovatoare. Acest stimulent de răspândire a informației este, de asemenea, un stimulent pentru inovație, rezultând în produse și procese noi care intră pe piețele existente și/sau creează noi piețe. Or, în acest fel, drepturile de proprietate intelectuală de fapt pot spori forțele de concurență.

Am constatat că atât drepturile de proprietate intelectuală, cât și dreptul concurenței creează propriul echilibru între protecția inventatorului și invenției de astăzi și inventatorul și invenția de mâine. Cu alte cuvinte, legislația privind proprietatea intelectuală și cea a concurenței încearcă să găsească un echilibru între acordarea de stimulente suficiente pentru inovarea continuă și evitarea protecției unei singure inovări care să funcționeze ca un factor de descurajare sau blocare a următoarei invenții.

Așadar, în final, am ajuns la concluzia că există o considerabilă suprapunere de obiective ale celor două ramuri de drept întrucât atât legislația privind proprietatea intelectuală, cât și legislația în domeniul concurenței au ca scop promovarea inovării și a creșterii economice. Cu toate acestea, am identificat că fiecare dintre ele folosește mecanisme diferite pentru a realiza aceste obiective, ceea ce produce inevitabil surse de tensiune între ele.

Pe de o parte, legislația în domeniul concurenței are tendința să favorizeze în mod tradițional obiective statice, cum sunt cele de alocare optimă a resurselor, de rentabilizare a producției și prevenire a acumulării sau exercitării necorespunzătoare a puterii de piață în raport cu produsele sau serviciile existente, în timp ce legislația privind proprietatea

intelectuală urmărește obiective dinamice, ea promovează eficiența pe termen lung prin oferirea de stimulente care să încurajeze investițiile în inovare, prin oferirea unei protecții solide a drepturilor de proprietate intelectuală și, chiar în unele cazuri, conferă titularului putere de piață.

În anumite circumstanțe, realizarea unei eficiențe dinamice exclude în mod necesar obiectivele statice privind alocarea optimă a resurselor și/sau rentabilizarea producției, și invers. Prin urmare, importanța acordată alocării optime a resurselor pe termen scurt de legislația tradițională în domeniul concurenței riscă să genereze un impact negativ asupra incitării la inovare care aduce beneficii societății pe termen lung, fiind protejată de legislația privind proprietatea intelectuală.

Or, convergența finală între cele două ramuri de drept nu poate fi atinsă decât printr-o atentă analiză a punctelor de dispută între acestea și observarea legitimității proprii, iar în caz de dispută, trebuie găsite reguli de urmat pentru atingerea scopului final, sarcina asumata de noi în prezenta lucrare.

Lucrarea continuă la **Capitolul III** cu o analiză a opiniilor curente exprimate de doctrinari în ceea ce privește subiectul temei, efortul fiind îndreptat în a efectua o analiză complexă pentru identificarea concepțiilor variate asupra relației dintre concurență și proprietatea intelectuală în state de tradiții juridice diferite, unite de obiectivul inovației și creșterii economice. În acest sens, sunt prezentate și analizate pozițiile doctrinei și jurisprudenței americane, germane, franceze și engleze față de problema protecției drepturilor de proprietate industrială și cea a concurenței, nevoia de conciliere și soluțiile adoptate în jurisprudența acestor țări.

Spre exemplu, doctrina germană a fost interesată în special de analizarea interferenței concurenței cu proprietatea industrială din perspectiva încheierii un contract de licență a dreptului exclusiv asupra unei invenții, având în vedere că prin încheierea unui asemenea contract s-ar putea ascunde, în realitate, conduite concurențiale ilicite, spre exemplu în cazul în care intenția licențiatului și licențiatorului la încheierea contractului converg spre influențarea pieței și dobândirea unei poziții dominante în segmentul de piață din care fac parte.

Legislația și doctrina americană este în mare parte discretă cu privire la problema relației dintre concurență și drepturile de proprietate intelectuală. În consecință, există instituții care pun în aplicare legile antitrust și instanțele de judecată care stabilesc interacțiunea dintre dreptul concurenței și drepturile de proprietate intelectuală.

Soluțiile date de Curtea Supremă a Statelor Unite au fost în sensul că, de regulă, exercitarea drepturilor de proprietate industrială nu viciază concurența, ci dimpotrivă, o sprijină și o încurajează, abandonând astfel abordarea antagonică dintre legile antitrust și legile privind drepturile de proprietate intelectuală și astfel recunoscându-le caracteristicile complementare.

Astfel, chiar dacă instituțiile americane abilitate să aplice legea antitrust au abandonat abordarea antagonică dintre legile antitrust și legile privind drepturile de proprietate intelectuală, recunoscând caracteristicile lor complementare, instanțele de judecată au încă unele dificultăți în reconcilierea și punerea în aplicare a acestor două domenii de drept.

Comisia de modernizare a legilor antitrust a identificat echilibrul între drepturile de proprietate intelectuală și promovarea concurenței ca una din problemele care se vor rezolva de către "noile economii".

Pe plan internațional, deși nu există un tratat internațional care să antameze probleme de fond privind relația dintre dreptul concurenței și drepturile de proprietate intelectuală, multe organizații internaționale, inclusiv Organizația Mondială a Comerțului (OMC), Organizația pentru cooperare și dezvoltare Economică (OCDE) și Conferința Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare (UNCTAD), au abordat acest subiect și par să fi descoperit că există un consens larg în rândul țărilor cu privire la drepturile de proprietate intelectuală și dreptul concurenței, respectiv că sunt compatibile și ar trebui să coexiste. Cu toate acestea, se pare că există totuși discuții cu privire la modul exact cum ar trebui să se pună în aplicare legea concurenței cu cea a drepturilor de proprietate intelectuală.

Acordul TRIPS prevede că statele membre pot lua măsuri adecvate pentru a limita exercitarea drepturilor de proprietate intelectuală atunci când sunt necesare astfel de măsuri pentru a evita recurgerea la practici care împiedică în mod nejustificat comerțul sau un efect negativ asupra transferului internațional de tehnologie. În plus, membrii OMC pot să prevadă în legislația lor internă faptul că practicile precum acordarea de licențe cu clauza reconcesiunii exclusive, condiții care împiedică contestarea validității și licențele grupate sunt anticoncurențiale. Cu toate acestea, Acordul TRIPS nu tratează în ce măsură considerentele legate de concurență ar trebui să limiteze exercitarea drepturilor de proprietate intelectuală.

O poziție aparte o regăsim în doctrina germană la unul dintre renumiții săi reprezentanți, profesorul Hanns Ullrich.

Autorul susține că sistemul de protecție de proprietate intelectuală în sine este neutru prin raportare la alegerea uneia sau alteia dintre politicile de concurență de către autoritățile de concurență, însă pe de altă parte, nu este mai puțin evident că o politică voluntaristă a dreptului concurenței poate să afecteze profund condițiile de desfășurare și în final rezultatele unei concurențe pentru inovare dusă cu instrumente de protecție pe care sistemul proprietăți intelectuale le pune la dispoziția actorilor pe piață.

Argumentația pare logică și în parte am împărtășit-o, totuși am observat că doctrina franceză s-a situat pe un punct de vedere opus, nu lipsit de o justificare solidă.

În a doua parte a lucrării „Instrumente specifice dreptului concurenței și dreptului proprietății industriale”, în cele trei capitole ale ei („Instrumente specifice dreptului concurenței”, „Instrumente specifice dreptului proprietății industriale” și „Interferența prin instituții a dreptului concurenței cu dreptul proprietății industriale”), sunt prezentate instrumentele de care se folosesc cele două ramuri de drept, respectiv concurența și proprietatea intelectuală, pentru atingerea obiectivelor proprii, aducându-se în prim-planul atenției particularitățile interferenței între aceste instrumente caracteristice fiecărei ramuri.

În esența sa, dreptul concurenței urmărește comportamentele întreprinderilor care pot afecta concurența pe o piață determinată și de aceea în nucleul central al acestei ramuri de drept se află două noțiuni cheie - întreprinderea și piața - la care se adaugă și noțiunea de atentat la piață. În acest scop, am analizat noțiunile fundamentale în domeniul dreptului concurenței, de întreprindere și piață, cu un conținut puternic economic, de care dreptul brevetului se află foarte departe, având o structură juridică, deși este un factor major al progresului economic, acestea și implicând problema cadrului de aplicare a dreptului concurenței în domeniul dreptului proprietății intelectuale. Întreprinderea este considerată subiectul dreptului concurenței, în timp ce dreptul proprietății intelectuale are ca principal subiect autorul, persoana fizică; de aceea, am analizat posibilitatea calificării autorului ca întreprindere. În ceea ce privește piața, aceasta funcționează pe criteriul substituibilității, sens în care am analizat posibilitatea interpretării acestui criteriu în domeniul proprietății intelectuale și a dreptului brevetului unde protecția se acordă pentru opere originale pentru dreptul de autor și noi pentru dreptul brevetului.

Examinarea instituțiilor a necesitat analiza reglementărilor, iar în condițiile în care legiuitorul a fost lacunar, analiza jurisprudenței, cu reliefarea aspectelor specifice dreptului concurenței față de dreptul brevetului.

Am remarcat că în ceea ce privește exercitarea drepturilor de proprietate intelectuală, activitatea pretoriană a ghidat comportamentul întreprinderilor, în mod particular în ceea ce privește concurența în piața internă.

Așadar, din prisma dreptului Uniunii Europene sunt analizate *întreprinderea* (care include și pe inventator), *pieța concurențială*, *princiipiile de funcționare a unei piețe*, *princiipiile care guvernează piața comunitară*, *antantele ilicite și abuzul de poziție dominantă*.

Întreprinderile reprezintă în reglementarea națională și a Uniunii principalii subiecți ai raportului juridic de concurență.

De-a lungul timpului, Curtea Europeană de Justiție prin deciziile sale a lărgit sfera noțiunii de întreprindere, reținând că noțiunea de întreprindere se determină în funcție de natura activității, și nu de calitatea operatorului sau forma sub care acționează.

Noul cod civil român definește nu întreprinderea în sine, ci exploatarea unei întreprinderi, adică exercițiul sistematic al unei activități economice, cu sau fără scopul de a obține profit, indiferent de cine o desfășoară.

Un loc aparte este rezervat antantelor ilicite și abuzului de poziție dominantă, analizate din punct de vedere a formelor și condițiilor de manifestare precum și a criteriilor de exceptare.

Într-un alt capitol al acestei părți, „*Instrumente specifice dreptului proprietății industriale*”, este prezentat regimul juridic al brevetelor de invenție în România, dar și principalele dispoziții din Acordul TRIPS asupra brevetelor de invenție.

Analizând în ultimul capitol al acestei părți a lucrării, „*Interferența prin instituții a dreptului concurenței cu dreptul proprietății industriale*”, am examinat viziunea Curții de Justiție a Uniunii Europene, poziția acestei instanțe asupra felului în care s-ar putea aplica reglementările din dreptul concurenței și inventatorului persoană fizică al unei invenții.

Noțiunea de întreprindere nu este uzitată în ramura dreptului proprietății intelectuale având un conținut mai mult economic decât juridic, dreptul proprietății intelectuale fiind preocupat să protejeze creatorul și să-i permită exploatarea operelor (drepturi patrimoniale), precum și respectarea personalității sale legate de opere (drepturile morale). În cazul dreptului brevetului, acesta este legat direct de efectele economice, urmare aplicării soluțiilor inovatoare. În cadrul economic, noțiunea de întreprindere implică dreptul brevetului, ceea ce a necesitat elucidarea problemei identității întreprinderii în domeniul dreptului brevetului. Pot întreprinderile să coincidă cu autorii și/sau titularii brevetelor de

invenție? În acest sens s-a impus a delimita autorii și titularii de bevetes și am afirmat că întreprinderile în sensul dreptului concurenței se află printre acești titulari de drepturi, sens în care jurisprudența a stabilit că în general persoanele juridice, în particular societățile comerciale, sunt titulari de drepturi de proprietate intelectuală și din domeniul brevetelor, deși originalitatea în cazul drepturilor de autor și noutatea în cazul dreptului brevetului este adesea pusă în discuție, cu consecința unei insecurități de legitimare a protecției drepturilor lor prin drepturi de proprietate intelectuală. Sub acest aspect, calificarea ca întreprindere a societății comerciale nu comportă dificultăți de interpretare, însă asemenea dificultăți apar în cazul autorului care este creatorul operei și titularul drepturilor ce rezultă din aceasta, sens în care am stabilit tratamentul pe care i-l rezerva dreptul concurenței.

Potrivit jurisprudenței CJUE, un inventator independent este cuprins în noțiunea de „întreprindere” în sensul dreptului concurenței, în măsura în care acesta își valorifică dreptul conferit de brevet prin licențiere (*Cauza A.I.O.P. v. Beyrard*). Mai târziu, în anii '90, odată cu soluționarea *Cauzei Klaus Hofner, Fritz Elser v. Macroton GmbH* de către Curtea de Justiție a Uniunii Europene, noțiunea de *întreprindere* în dreptul concurenței a primit semnificația oricărei entități care exercită o activitate economică, indiferent de statutul economic și modul său de finanțare.

Prin modul în care definește întreprinderea și asimilează inventatorul independent noțiunii de întreprindere în dreptul concurenței, Curtea a făcut posibilă extinderea obligațiilor ce revin întreprinderii și inventatorului independent, în privința modului de exercitare a drepturilor cu respectarea regulilor concurenței loiale și cinste.

În continuare, am analizat particularitățile activității întreprinderii ce-și desfașoară activitatea în domeniul proprietății intelectuale și am constat că exercițiul unui drept de proprietate intelectuală implică faza unei exploatare juridice a dreptului prin încheierea de contracte de exploatare fie de cesiune, fie de licențe. Numai din momentul încheierii acestor contracte autorul obține o remunerație și activitatea sa se află în câmpul concurenței. *Per a contrario*, pentru perioada anterioară conceperii invenției și obținerii brevetului, inclusiv a negocierilor precontractuale, aceste activități nu se află în câmpul concurenței. De la această regulă există excepția contractului de comandă, când autorul este remunerat pentru a inventa, activitatea sa înscriindu-se în cadrul schimburilor economice, iar regulile dreptului concurenței se aplică întregii perioade a activității de creație independent de orice exploatare a drepturilor. Privitor la exploatarea personală de către inventator a invenției sale și coliziunea cu regulile concurenței, asemenea cazuri sunt rare,

autorul persoana fizică fiind doar o problemă teoretică. Chiar dacă s-ar întâmpla, efectele asupra pieței sunt minimale și ca atare nu ar afecta jocul concurenței, fiind excluse sancțiunilor urmare exceptărilor în bloc.

În ceea ce privește piața, în legătură cu subiectul tezei privind aplicarea dreptului concurenței dreptului proprietății intelectuale, am identificat dificultăți privind problema delimitării pieței, îndeosebi a delimitării materiale.

Am analizat mai apoi specificitatea drepturilor de proprietate intelectuală în determinarea materială a pieței în funcție de distincția între piața produselor și piața geografică pentru ca în continuare să facem referire la fenomene conexe pieței, îndeosebi aplicarea teoriei infrastructurii esențiale, refuzului de licență pentru produse protejate.

Problema substituibilității, esențială în domeniul concurenței, este greu de integrat în dreptul proprietății intelectuale având în vedere că fiecare operă este rodul unor eforturi individuale și prezintă fie unicitate din punct de vedere al originalității pentru operele de creație intelectuală, fie noutate pentru dreptul brevetului precum și pentru desene și modele industriale și mărci. În acest domeniu fiecare obiect de protecție este unic, fiind diferit de alte obiecte ale proprietății intelectuale existente anterior.

Noțiunea de noutate este specifică dreptului brevetului. În doctrină s-a observat incompatibilitatea dintre dreptul proprietății intelectuale și criteriul substituibilității în determinarea pieței pertinente în dreptul concurenței.

S-a observat, de asemenea, că absența interschimbării operelor are sensul din dreptul civil al lipsei de fungibilitate, iar nu sensul din dreptul concurenței, a lipsei de substituibilitate.

În continuare, am analizat existența drepturilor de proprietate intelectuală în general și a dreptului brevetului în special din prisma celor trei limite: în spațiu, în timp și limite privind obiectul invenției brevetate, identificând în principal faptul că dreptul concurenței nu este interesat de aspectul ubicuității drepturilor de proprietate intelectuală și nici de drepturile de proprietate intelectuală, ci de suporturile pe care se află acestea, încorporându-le. Suporturile au un caracter material, însă față de evoluția tehnologiei se tinde tot mai mult la dematerializare, context în care barierele spațiale sunt înlăturate fiind accesibile pe tot mapamondul. De aceea, în doctrina s-a manifestat scepticism în aplicarea metodei de delimitare geografică a pieței în cazul drepturilor de proprietate intelectuală.

Capitolul face în final o analiză în scopul de a răspunde la întrebarea dacă dreptul Uniunii Europene are competențe să intervină în domeniul dreptului de proprietate

intelectuală în general și a dreptului brevetului în special, în condițiile în care legislațiile de protecție a drepturilor de proprietate intelectuală relevă suveranitatea statelor membre.

Am analizat acest aspect în primul rând prin abordarea criteriului de distincție existență–exercițiu care are la bază teoria doctrinară a drepturilor inerente sau a restricțiilor inerente impuse în cazul drepturilor de proprietate industrială.

A treia parte a lucrării, *Relația între concurență și proprietatea industrială* este cea mai consistentă și cuprinde două capitole, *Antantele anticoncurențiale și dreptul brevetului și Abuzul de poziție dominantă și dreptul brevetului*.

Interesul subiectului analizat s-a îndreptat spre modul în care drepturile asupra brevetului de invenție funcționează prin prisma dreptului economic, adică a impactului pe piață și mai ales asupra structurii lor concurențiale în exploatarea legitimă; de aceea, practicile restrictive și concurența neloială nu au fost analizate întrucât dreptul concurenței sancționează comportamentele prin prohibiții *per se*, independent de orice atentat asupra pieței, precum și controlul concentrărilor, restrângând cercetarea la practicile anticoncurențiale, însă cu referire la concentrările economice în cazul în care în operațiunea de concentrare o întreprindere deține drepturi asupra brevetelor de invenție.

Dreptul concurenței în materia practicilor anticoncurențiale urmărește să asigure concurența liberă și nefalsificată pe piețe, prin interzicerea acelor comportamente dăunătoare concurenței, respectiv antantele anticoncurențiale, interzise de art. 101 din TFUE și art. 5 din legea română a concurenței, precum și abuzul de poziție dominantă, interzis de art. 102 din TFUE și art. 6 din legea română a concurenței. Aceste două tipuri de practici pot afecta drepturile generate de bevetele de invenție, aspecte ce au fost analizate pe larg în **Capitolul I și Capitolul II**, în care ne-am concentrat pe punctele de fricțiune între cele două ramuri, soluțiile degajate de autorități pentru a asigura cel mai bun echilibru între imperativul protecției concurenței și imperativul protecției drepturilor de proprietate industrială.

Capitolul I din Titlul al treilea al lucrării („*Antantele anticoncurențiale și dreptul brevetului*”) este dedicat analizei modalităților în care poate fi denaturată concurența prin exercitarea dreptului conferit de brevetul de invenție (contractele de licență), respectiv sub forma abuzului de poziție dominantă sau a antantelor anticoncurențiale.

În acest sens, am examinat incidența art. 101 din TFUE asupra contractelor de licență având ca obiect un drept de proprietate intelectuală, reliefând faptul că art. 101 din

TFUE tinde nu doar la echilibrarea riscurilor și beneficiilor economice ale contractelor de licență, ci și la vegherea asupra efectelor unor asemenea contracte asupra integrării statelor membre în piața comună.

Contractele de licență favorizează schimbul de informații între întreprinderile implicate în același domeniu de cercetare și au devenit o practică tot mai mult utilizată de către titularii de drepturi de proprietate intelectuală.

La o prima vedere, un contract de licență ce permite la mai multe persoane să utilizeze, să fabrice ori să vândă un bun protejat de dreptul de proprietate intelectuală pare a favoriza concurența, ajutând concurenții de pe piață prin reducerea forței monopolului acordat de dreptul de proprietate intelectuală.

Totuși, prin clauzele înserate în contractul de licență ori practicile utilizate de titularii drepturilor de proprietate intelectuală se poate ajunge în circumstanțe particulare la efecte anticoncurențiale pe piață. Acestea pot deveni instrumente pentru consolidarea comportamentului de monopol, manifestat prin impunerea prețurilor, limitarea importurilor și împărțirea piețelor, practici care afectează consumatorul și pot fi utilizate pentru eliminarea concurenței de pe piață, fie pentru produsele obținute prin tehnologia licențiată, fie pentru această tehnologie.

Practicile anticoncurențiale în care sunt implicate drepturile conferite de brevet sunt variabile și pot avea loc fie în cazul exploatării individuale de către titular, contrar regulilor prohibite privind antantele anticoncurențiale sau abuzul de poziție dominantă, fie în cazul exploatării prin intermediul terților pe bază contractuală, când de asemenea pot fi încălcate regulile arătate.

Prin caracterul exclusiv al licențelor, ceea ce are ca efect excluderea de concurenți, dreptul brevetului se află în coliziune cu regulile dreptului concurenței având în vedere restricția de concurență pe piață. Exclusivitatea este condiția *sine qua non* a protecției titularilor invenției brevetate și le permite să împiedice terții să profite de creația lor. De aceea, exclusivitatea este legitimă, iar modul de intervenție a dreptului concurenței în materia licențelor exclusive privind dreptul brevetului nu este simplu.

Prin deciziile sale CJCE a statuat în repetate rânduri că un acord de licențiere a drepturilor de proprietate intelectuală ca atare nu reprezintă o "restricționare a concurenței", însă poate cădea sub incidența art. 101 alin. 1 din TFUE ori de câte ori acesta este "subiectul, mijlocul sau consecința", sau "servește pentru a produce" o practică comercială ce are drept obiectiv sau acțiune restricționarea sau distorsionarea concurenței pe piața

comună. Numai în măsura în care prin licențe exclusive titularul provoacă restricții ce nu pot fi justificate prin obiectul specific dreptului său ori funcției esențiale s-ar putea aprecia că s-a produs o restrângere a concurenței la un nivel inferior celui existent la momentul acordării licenței.

Așadar, dreptul concurenței tinde să privească drepturile de proprietate intelectuală ca orice altă formă a drepturilor de proprietate privată și limitează utilizarea acestora atunci când utilizarea se ridică la un comportament interzis în temeiul normelor dreptului concurenței.

În majoritatea sistemelor de drept, punctul de pornire al reglementării este reprezentat de tipul de relații stabilite între concedent și licențiat.

Dacă aceste raporturi sunt verticale, spre exemplu, părțile operează pe piețe diferite și la nivele diferite ale activității economice, cum sunt contractele dintre investitori și fabricanți sau cele dintre fabricanții de componente specializate și fabricanții produselor finite, riscul de limitare al concurenței este considerat mai redus decât în cazul licențelor orizontale, când atât concedentul, cât și licențiatul operează pe aceeași piață pe care sunt potențiali concurenți.

Acest factor constituie numai un indicator și trebuie apreciat în funcție de circumstanțele cazului concret, pornindu-se de la premisa că scopul încheierii unui contract de licență este necesitatea de a completa capacitățile fiecărui comerciant. De regulă însă, un raport vertical are, spre deosebire de cel orizontal, consecința introducerii unui nou competitor pe piață și sprijină distribuția produsului sau procedului licențiat. Totodată, poate crește productivitatea, prin încurajarea licențiatului să investească în noul produs ori procedeu și se poate atenua efectul pe care absența concurenței în cadrul rețelei de producție sau distribuție îl are asupra prețurilor (spre exemplu, prin concurența intra-marcă).

Licențele verticale pot avea un efect restrictiv de concurență numai în măsura în care ambii contractanți au atât capacități de producție, cât și de distribuție, ori o înțelegere verticală permite întărirea unei înțelegeri orizontale, spre exemplu, în cazul în care o licență verticală este utilizată pentru facilitarea unei antante monopoliste prin fixarea prețurilor de desfacere.

Considerăm, alături de opinia doctrinarilor, că trebuie să intereseze în mod egal restricțiile impuse licențiatorului și să se recunoască că așa zisa concesiune de licență este o tranzacție negociată în care părțile își acordă mutual restricții în funcție de interesele

respective. În consecință, ca în orice altă tranzacție trebuie evaluată din perspectiva dreptului concurenței dacă părțile contractului de licență își manifestă autonomia contractuală pentru motive concurențiale legitime sau din contra în vederea falsificării sau restrângerii concurenței. De aceea, criteriile de evaluare sunt cele ale dreptului comun al concurenței: natura orizontală sau verticală a acordului, obiectivele sau efectele, inclusiv importanța pe piață, natura concurenței existente, etc.

În prezent, este de observat că politica de concurență privind acordurile de transfer tehnologic, așa cum au fost formulată de Comisie în liniile directoare, este revelatoare în măsura în care Comisia definește raporturile concurențiale între licențiator și licențiat prin referire nu numai la poziția lor restrictivă pe piața pertinentă, dar în mod egal la poziția lor pe planul protecției prin drepturi exclusive. De aici opinia că părțile deținătoare de tehnologie, în care brevetele se găsesc în poziție de blocaj unilateral sau bilateral, nu mai sunt considerate ca fiind concurente pe piața de tehnologie și sunt supuse regimului acordurilor verticale. Această calificare se explică prin ajutorul ce le permite părților de a combina rezultatele eforturilor lor de cercetare și de a evita investiții în *van* și de a nu pierde oportunitățile de profit. Aceasta nu reprezintă decât un aspect al problemei. Distincția între acordurile verticale și cele orizontale este slabă în materia de licențe întrucât prin faptul primirii unei licențe, licențiatul poate deveni un concurent potențial al licențiatorului. Această eventualitate se află la baza dilemei că orice proprietar de drepturi exclusive nu va da licențe dacă are temerea că licențiatul său de astăzi este concurentul său de maine și de aici apare întrebarea firească *dacă ar trebui să-i acordăm posibilitatea de a-1 ține la o distanță concurențială și care este aceasta* ? Regula enunțată de art. 101 alin. 3 din TFUE stabilește că nu se admit alte restricții de concurență decât cele indispensabile pentru a încuraja proprietarul dreptului exclusiv să dea licențe terților pe care îi poate în mod rezonabil prezuma că în absența restricției în discuție ei vor deveni concurenții săi. Rezultă că deși este dificilă în sine o astfel de evaluare, aceasta exercită o influență directă pentru stabilirea potențialului anticoncurențial al unui acord de licență, riscul unei coliziuni între concurenți fiind întotdeauna prezent pentru aceștia.

Firește, se poate gândi că posesia unei proprietăți intelectuale acoperind în parte aceeași tehnologie este un indiciu mai clar că părțile sunt concurente și că rezolvarea conflictului lor în materia de brevete solicită o atenție particulară din partea autorității de concurență ce trebuie să dea dovadă de o toleranță prezentă. În consecință, este necesar să se permită părților de a ieși din impas și este imperios necesar a se veghea ca un acord să nu

conține clauze restrictive. Comisia europeană, prin conduita sa proactivă în materie de politică industrială, trebuie să ajute mai mult interesul întreprinderilor și orientarea concurenței către obiectivul prestabilit decât către jocul falsificării concurenței.

În acest sens, prin intermediul unor orientări sau a legislației oficiale, autoritățile din SUA și UE au creat un cadru detaliat de regulamente privind anumiți termeni în ceea ce privește acordurile bilaterale de acordare a licențelor de drepturi de proprietate intelectuală.

În SUA, au fost adoptate Reguli concurențiale pentru licențele de proprietate intelectuală, care identifică expres categoriile de contracte de licență, de clauze și de tipuri de piață care pot reprezenta premisele comportamentului anticoncurențial și le supune unui test de stabilire a riscurilor și beneficiilor, așa numita „regulă a rațiunii” (*rule of reason*). *Antitrust Guidelines* utilizează regula rațiunii, potrivit căreia o licență nu trebuie să fie utilizată decât dacă permite licențiatorului să obțină beneficii prin *exploatarea cea mai eficace posibilă a proprietății intelectuale*.

Sistemul european de reglementare a contractelor de proprietate industrială a evoluat pornind de la prevederile art. 101 din TFUE și vizează nu numai echilibrarea riscurilor și beneficiilor economice ale contractelor de licență, ci și efectele unor asemenea contracte asupra integrării statelor-membre în piața comună. În viziunea Uniunii, aplicarea regulii rațiunii presupune realizarea unui bilanț global, în două etape: în primul rând, se evaluează efectul anticoncurențial al antantei, potrivit art. 101 alin. 1 din TFUE, stabilindu-se dacă aceasta este restrictivă de concurență (bilanțul concurențial) și, în al doilea rând, antantele restrictive, care nu sunt *per se* interzise, sunt supuse unui bilanț economic, prin raportare la art. 101 alin. 3 din Tratat.

Art. 101 alin. 1 din TFUE stabilește un test jurisdicțional pentru a determina categoriile de acorduri sau practici concertate care pot afecta concurența liberă pe piață, aplicându-se tuturor înțelegerilor între întreprinderi, deciziilor asociațiilor de întreprinderi și practicilor concertate care sunt susceptibile să afecteze comerțul între statele membre și au drept scop sau drept efect a împiedica, restrânge sau falsifica jocul concurenței. Intră în sfera de aplicare a art. 101 alin. 1 și contractele de licență de proprietate industrială, practicile concertate privind contractele de licență, atribuirea drepturilor de proprietate industrială terților, în măsura în care sunt întrunite cerințele prevăzute de această normă.

În finalul acestui capitol am concluzionat că obiectivul cadrului de reglementare eficientă este de a stabili echilibrul necesar între a oferi libertate de mișcare procesului de licențiere a tehnologiei astfel încât părțile să își contureze acordurile în funcție de

necesitățile lor și a proteja interesul public prin asigurarea unei piețe concurențiale, minimizând riscurile de închidere și de izolare a pieței. Dacă limitele create de regulament sunt prea strânse, stimulul părților de a face un acord va fi redus semnificativ, iar beneficiile obținute din procesul de transfer de tehnologie va fi redus deoarece companiile vor licenția în teritorii din afara UE și vor exporta în loc să localizeze unități de producție în țări europene. Politica de concurență are un efect de răcire asupra investițiilor în transfer de tehnologie. Totuși dacă restricțiile sunt prea permissive, riscurile de practici anticompetitive vor fi mai mari. Însă, văzând multiplele beneficii economice a procesului și a costurilor economice, pe umerii legiuitorului cade responsabilitatea de a calibra atent aceste restricții.

Menționăm că exploatarea drepturilor aferente mărcilor nu este de natură, în principiu, să ridice probleme semnificative în cadrul politicii de concurență, întrucât marca vizează protecția caracterului distinctiv al produsului, asigurând titularilor distincția între produsele sau serviciile lor și produsele sau serviciile concurente, sens în care exclude vreun monopol asupra ei.

S-a afirmat că anumite practici legate de mărci au încălcat legea concurenței, însă mai degrabă prin natura practicii decât din cauza mărcii care a fost implicată. De exemplu, în cauza *NutraSweet*, Tribunalul a subliniat că nu este exclus ca o marcă să facă obiectul unui acord restrictiv, însă cu toate acestea, în cauză, nu a fost identificat un astfel de acord. De altfel, chiar și în prezența unui acord restrictiv pentru o marcă comercială, practica este ilegală, nu generată de existența drepturilor izvorând din marcă, ci pentru că restricția în anumite condiții și indiferent dacă este vorba de o marcă sau nu, este interzisă de legea concurenței.

În cauza *Tele-Direct*, Tribunalul a constatat că simpla acordare a licențelor de utilizare a mărcilor comerciale pe criterii selective, fără a implica un abuz de poziție dominantă, nu este un act anticoncurențial.

Așadar, mărcile nu sunt decât "un simbol al relației dintre sursa unui produs și produsul în sine," care, deși pot dobândi valoare economică și pot acorda drepturi titularilor săi, "nu sunt apte a proteja produsul în sine", sens în care nu sunt de natură să ridice probleme de concurență. Mai mult, chiar se poate considera că mărcile promovează concurența prin faptul că permit consumatorilor să distingă ușor diferite produse, să identifice sursele de bunuri, și în felul acesta să-și procure bunurile pe care și le doresc.

În ceea ce privește desenele și modelele industriale, întrucât prin definiție acestea conțin caracteristici vizuale, mai degrabă decât o utilizare funcțională, este puțin probabil să intre în conflict cu dreptul concurenței.

În Capitolul II din Titlul al treilea al lucrării („Abuzul de poziție dominantă și dreptul brevetului”), am analizat incidența art. 102 din Tratat asupra drepturilor de proprietate industrială, stabilind ce modalități de exploatare a acestor drepturi pot apărea în sine ca abuzive și, în același timp, determinând până la ce punct exercitarea normală a drepturilor de proprietate industrială respectă principiul practicilor concurențiale legitime din partea unei întreprinderi aflate în poziție dominantă sau se justifică în raport de prevederile art. 102 din TFUE. Am distins între situația în care există o anumită dominație din partea titularului de drepturi de proprietate intelectuală, care nu împiedică însă existența unei concurențe pe piață și situația specială de dominație, constituind un monopol de fapt, în care comercianții de pe piețele secundare se află într-o poziție de dependență, când dreptul concurenței poate limita exercitarea drepturilor de proprietate industrială.

În acest sens, în analiza art. 102 au fost parcurse următoarele etape: definirea pieței relevante, având în vedere că aceasta reprezintă o condiție prealabilă deciziei dacă o întreprindere este dominantă; identificarea dacă întreprinderea este dominantă în cadrul acelei piețe; stabilirea dacă întreprinderea a abuzat de poziția sa dominantă și dacă sunt disponibile unele apărări.

Există probleme complexe în fiecare etapă de analiză, din cauza opiniilor diferite cu privire la, de exemplu, dacă un anumit comportament al întreprinderii dominante ar trebui întotdeauna considerat abuziv, la scopul urmărit de art. 102, dacă acesta se referă la protecția consumatorilor sau a concurenților, având în vedere că în evaluarea art. 102 Comisia a generat numeroase comentarii legate de scopul urmărit de acest articol și la măsura în care acesta trebuie să se bazeze pe efectul economic sau forma juridică.

Dintre prerogativele specifice dreptului brevetului, dreptul de a interzice terților orice utilizare neautorizată este principalul atentat la concurență și într-o asemenea situație, dreptul concurenței poate interveni pentru a le permite terților să aibă acces la invenția protejată, în temeiul teoriei infrastructurii esențiale, înlăturând astfel abuzul de poziție dominantă în ce privește exercițiul dreptului brevetului care se manifestă sub forma refuzului de licență, tarife excesive pentru a disimula un refuz de licență, impunerea de clauze privind accesul la invenție și alte practici abuzive legate de exercițiul dreptului brevetului, analizate în acest capitol.

Ceea ce poate genera abuzul este *exercitarea dreptului* și nu rezultă din simplul fapt al deținerii unei poziții dominante pe piață, ci este necesar ca titularul să exercite prerogativele conferite de brevet cu depășirea limitelor impuse de obiectul specific al dreptului de proprietate industrială protejat.

Sub acest aspect, punctul de plecare pentru orice analiză rezidă în aceea că dreptul exclusiv permite titularului să se apere contra acțiunilor terților, dar fără să excludă sau să îmiedice concurența făcută de terți prin produse de substituție. De aceea, primul element al art. 102 din TFUE, existența unei poziții dominante, nu poate fi afirmată prin referire la exclusivitatea conferită de proprietatea intelectuală titularului drepturilor, ci prin referire la situația concurențială de fapt în care se găsește obiectul protejat pe piața pertinentă. Această formulă, acum clasică, semnifică mai întâi că piața pertinentă și poziția dominantă ce o deține o întreprindere sunt în principiu determinate în aceeași manieră pentru tehnologii sau produse protejate prin proprietatea intelectuală ca pentru orice alt produs sau serviciu care pot fi substituie economic. Semnifică, de asemenea, că nu puterea de excludere ce decurge din proprietatea intelectuală caracterizează dominarea pieței, ci puterea economică care permite un comportament independent întreprinderii prin raportare la reacțiile concurenților și consumatorilor. Prin urmare, așa cum o spune textul art. 102 din TFUE, niciodată dreptul exclusiv, ci poziția dominantă trebuie probată și eventual a se constata abuzul. Abuzul de poziție dominantă poate fi analizat din perspectivă subiectivă (abuz de rezultat) sau obiectivă (abuz de structură). Odată ce o întreprindere deține o poziție dominantă pe piața relevantă, prin detinerea unui drept de proprietate industrială, acesteia îi incumbă responsabilitatea „*de a nu se comporta de așa manieră încât să provoace distorsionarea concurenței pe piața comună [internă]*”.

De exemplu, atât legislația din SUA, cât și cea din UE, prevăd în mod clar că este conform cu normele de concurență situația în care o societate face investițiile interne în cercetare și dezvoltare și în drepturi de proprietate intelectuală, dobândind astfel o poziție dominantă pe piață. Mai mult decât atât, în cazul în care titularii de drepturi de proprietate intelectuală doresc să practice prețuri ridicate pentru produsele lor de succes, protejate de drepturi de proprietate intelectuală, riscurile de investiții *ex ante* vor fi respectate de către normele de concurență în fiecare sistem juridic, chiar dacă în diferite modalități. Exercitarea conformă a drepturilor de proprietate intelectuală este privită de doctrină judiciară ca legală în temeiul normelor de concurență, dar fiecare sistem are propria sa linie

de demarcație în cazul în care exercitarea unui drept de proprietate intelectuală nu este privită ca normală în lumina regulilor de concurență.

În concluzie, simpla existență a drepturilor de proprietate industrială și monopolul pe care îl creează nu atrag aplicarea automată a prevederilor art. 102; pornind de la distincția menționată anterior, se admite că *existența dreptului* de proprietate industrială în sine nu constituie abuz de poziție dominantă câtă vreme dreptul a fost obținut în condițiile legii. Însă, atunci când dreptul de proprietate industrială este folosit pentru a împiedica intrarea pe piață a concurenților noi sau a exclude concurenții existenți, i se pot impune o serie de restricții, precum: interdicția de a achiziționa alte firme titulare ale unei tehnologii concurente, obligația de a licenția sau de a distribui produsele protejate pe piețe secundare, cenzurarea politicii de prețuri sau de conexare a produselor.

Am constatat că drepturile de proprietate industrială analizate sunt exercitate de o manieră individuală, mai ales sub aspectul prerogativelor de ordin patrimonial, în mod direct sau indirect, prin cesiune și licență și că numai drepturile patrimoniale sunt susceptibile de a intra în coliziune cu dreptul concurenței de o manieră care să afecteze jocul pe piață, implicit prin refuzul de licență, refuzul de vânzare însoțit de o purtare abuzivă din partea titularului unei poziții dominante pe piața în cauză, chiar dacă titularii își exercită drepturile conform regulilor dreptului asupra brevetului, libertatea lor contractuală poate fi pusă în discuție sub aspectul dreptului concurenței. Limitarea ne conduce la a ne gândi la teoria abuzului de drept, în măsura în care nu intervine o normă “străină”, din domeniul dreptului concurenței, prin natura sa de sorginte europeană și de aceea extrem de periculoasă. Tocmai de aceea, am cercetat limitele acceptabile ale obiectivelor eficacității economice în protecția drepturilor acordate de brevet și am căutat să subordonăm raționamentele noastre regulii de exercitare a acestor drepturi astfel încât să nu fie slăbită protecția acordată, ceea ce poate deveni pe termen mediu și lung o frână în inovare.

Și, în final, lucrarea se încheie prin *concilierea* celor două ramuri de drept, prin căutarea unui *echilibru atâta cât este posibil*, prin *acceptarea* intervenției dreptului concurenței în anumite limite, prin propuneri *de lege ferenda* întemeiate pe analiza efectuată.

Bibliografia utilizată pentru atingerea scopului acestei cercetări cuprinde o gamă largă de tratate, cursuri, monografii ale unor autori români și străini în egală măsură, articole de specialitate, practică judiciară și informații analizate cu ajutorul surselor web.